

NORKOGs Sommerseminar 2020/2021

10.-11. juni 2021

UiT Norges arktiske universitet

Samling av sammendrag



NORKOGs Sommerseminar 2020/2021 arrangeres av

Forskningsgruppen CLEAR - Cognitive linguistics: Empirical Approaches to Russian
<https://site.uit.no/clear/>

Institutt for språk og kultur
Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning
UiT Norges arktiske universitet

Arrangementskomité:

Laura A. Janda
Tore Nessel
Anna Endresen
Svetlana Sokolova
Håkon Roald Sverdrupsen

Innholdsfortegnelse

Plenarforedrag

Maarten Lemmens (Université de Lille)
[Gender obalans i engelskan och svenskan.....4](#)

Eckhoff, Hanne (University of Oxford)
[Siste reis: konstruksjoner på dødsleiet.....6](#)

Presentasjoner (i kronologisk rekkefølge)

Janda, Laura A.¹, Bast, Radovan¹ og Tyers, Francis M.² (¹UiT Norges arktiske universitet;
²Indiana University)
[Rik morfologi og kognitive realiteter.....7](#)

Kinn, Torodd (Universitetet i Bergen)
[År etter år og skritt for skritt: ei samanlikning av to norske NPN-konstruksjonar.....8](#)

Nessel, Tore¹ og Enger, Hans-Olav² (¹UiT Norges Arktiske universitet; ²Universitetet i Oslo)
[Politiet er sikker/sikkert/sikre?.....9](#)

Mannsåker, Helga (Universitetet i Bergen)
[Metonymien si rolle i vitskapsspråk.....10](#)

Endresen, Anna, Tore Nessel og Laura A. Janda (UiT Norges Arktiske universitet)
[Det russiske konstruktikonet:
Hvordan vi bygger en database med syntaktiske konstruksjoner.....12](#)

Kanerva, Oksana ¹ og Häikiö, Tuomo ² (¹ Helsingfors Universitet; ² Turku University)	
Sound symbolic potential of Russian aural-motor imitatives: evidence from eye-tracking....	13
Ringsø, Torill (NTNU – Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet)	
Multimodal analyse av spatiale beskrivelser i norsk tegnspråk.....	14
Nesset, Tore (UiT Norges arktiske universitet)	
Hvordan oversette norske deverbale sammensetninger til russisk?.....	16
Hansen, Pernille ¹ , Anne Marie Landmark ² , Hanne Gram Simonsen ² og Jan Svennevig ² (¹ Høgskolen i Innlandet; ² Universitetet i Oslo)	
Hva kan ordletingsstrategiene til flerspråklige personer med demens fortelle oss om deres mentale leksikon?.....	17
Sokolova, Svetlana ¹ og Berdicevskis, Aleksandrs ² (¹ UiT Norges Arktiske universitet; ² Göteborgs universitet)	
Aspekt i sekvens.....	18
Ribu, Ingeborg ¹ og Kuzmina, Ekaterina ² (¹ Universitetet i Oslo; ² Unacast)	
Setningsforståelse hos personer med Alzheimers sykdom og primær progressiv afasi.....	20
Kosheleva, Daria (UiT Norges arktiske universitet)	
Når fremtid ikke er fremtid: bruksbasert analyse av russiske futurum-konstruksjoner.....	21
Hansen, Pernille ¹ og Holm, Elisabeth ² (¹ Universitetet i Oslo; ² OsloMet)	
Sammenhengen mellom ordforråd og grammatikk i kartleggingsresultater.....	22

Genderobalans i engelskan och svenskan

Maarten Lemmens i.s.m. Mégane Lesuisse
Université de Lille and UMR 8163 STL, France
maarten.lemmens@univ-lille3.fr

I denna föreläsning presenterar vi några resultat av våra pågående korpus-baserade studier om genderstereotyper i engelskan och svenskan.

Den första studien behandlar stereotyper i engelskan som har med INTELLIGENS att göra. Stereotypen vi utgår ifrån är den att män har en viss typ av intelligens som kvinnor inte har, och det är förklaringen på varför det finns fler män än kvinnor inom STEM-områden. Det förklarar också den kvinnliga dominansen i de humanistiska vetenskapsområdena där det verkar krävas en annan typ av intelligens. Som Wyer *et al.* (2001) påpekar har denna stereotyp haft stora konsekvenser för kvinnornas deltagande i den professionella världen. På liknande sätt undersöker Leslie *et al.* (2015) genderobalansen (om den finns) i den akademiska världen i USA med att räkna ut genderfördelningen i antalet doktorsexamina. Deras studie avslöjar en intressant paradox inom **både** de STEM **och** de humanistiska vetenskapsområdena. Det finns nämligen vissa områden där kvinnor når upp till hälften av doktorsexamina men andra där de förblir en minoritet. Enligt Leslie *et al.* kan paradoxen förklaras av den stereotypiska synen på **infödd intelligens** (som Leslie *et al.* kallar "field-specific ability belief"). Denna stereotyp anger att män men inte kvinnor har sådan infödd intelligens ("raw innate talent") som krävs för vissa områden (några i STEM och några i HUM). Deras analys av doktorsexamina och deras påföljande sociologiska studie (baserad på enkäter) bekräftar den stereotypiska synpunkten. Däremot visar andra studier (bl.a. Seligman & Duckworth 2006, Voyer & Voyer 2014) att tjejer har bättre betyg i skolan än killar. Det skulle kunna förklaras av faktumet att tjejer är mer disciplinerade, pluggar hårdare och på så sätt blir intelligentare allteftersom (och får bättre betyg). Kvinnor kan därför anses ha **inlärdd intelligens**. Vår korpusstudie, baserad på BNC, kartlägger användningen av vissa engelska adjektiv som syftar antingen på intelligens eller på självdisciplin (som leder eller kan leda till intelligens). Våra två hypoteser är följande: (i) adjektiv som syftar på infödd intelligens (som *brilliant*, *gifted*, eller *talented*) förekommer mest med manlig referens och (ii) adjektiv som syftar på självdisciplin (som *hard-working*, *diligent*, eller *studious*) förekommer mest med kvinnlig referens. Vår analys visar att saker och ting inte är så enkla.

Den andra studien utvidgar perspektivet och kollar substantivkollokationer på alla adjektiv i engelskan. Här utgår vi från en begränsad lista av könsspecifika substantiv (*man*, *woman*, *father*, *daughter*, *girl*, osv). Resultaten bekräftar oemotsägligen de vanliga stereotyper som beskriver män i termer som syftar på (i) makt och status, (ii) styrka och mod, och (iii) intelligens. Kvinnor beskrivs med adjektiv som syftar på (i) (familje)relationer, (ii) skönhet och (sexuell) attraktivitet och (iii) dumhet och hysteri.

Den sista studien är en pågående studie på sådana stereotyper i svenskan baserad på Bloggmixkorpusen (ingår i Språkbankens korpora). Resultaten är inte definitiva än, men pekar på samma tendenser som i engelskan.

I den sista delen av vår presentation kommer några funderingar kring frågan om vilken påverkan sådana stereotyper (och andra genusbaserade markeringar i språket där det finns genderobalans eller ojämlikhet) kan ha på hur vi ser på världen.

Referenser

Leslie, S.-J., A. Cimpian, M. Meyer & E. Freeland. 2015. Expectations of brilliance underlie gender distributions across academic disciplines. *Science* 347, 262-265.

- Seligman, A. L. & M.P.E. Duckworth (2006) Self-Discipline Gives Girls the Edge: Gender in Self-Discipline, Grades, and Achievement Test Scores. *Journal of Educational Psychology* 98 (1), 198-208.
- Voyer, D. & S. D. Voyer 2014. Gender Differences in Scholastic Achievement: A Meta-Analysis. *Psychological Bulletin* 140 (4), 1174-1204
- Wyer, M., Barbercheck, M., Geisman D., Örün Öztürk H., Wayne, M. (2001) *Women, Science and Technology: a Reader in Feminist Science Studies*. New-York/London: Routledge.

Siste reis: konstruksjoner på dødsleiet

Hanne Eckoff
University of Oxford

En viktig idé i konstruksjonsgrammatikken er at det ikke er noe klart skille mellom syntaks og leksikon, men at alt fra morfemer til komplekse setninger kan ses på som form-betydning-par. En viktig type data som er mye brukt i konstruksjonsgrammatikken er konstruksjoner som er leksikalsk delvis spesifikke. Men hvordan blir det sånn? I dette foredraget skal vi ta en titt på tre eksempler fra slavisk språkhistorie hvor mer generelle konstruksjonsskjemaer er i ferd med å forsvinne: konstruksjoner med possessive adjektiver, argumentstrukturkonstruksjoner med lokativ uten preposisjon, og pragmatisk motivert objektsmarkering med genitiv-akkusativ. Jeg vil prøve å vise at leksikalsk spesifikke konstruksjoner ser ut til å være siste stasjon for alle tre.

Rik morfologi og kognitive realiteter

Laura A. Janda¹, Radovan Bast¹ og Francis M. Tyers²

¹UiT Norges arktiske universitet, ²Indiana University

I språkvitenskap har vi en lang tradisjon med å beskrive rik morfologi ved hjelp av paradigmer som viser alle mulige ordformer for hver type ord. Men paradigmer som en kognitiv modell for rik morfologi er i strid med en bruksbasert (usage-based) tilnærming siden distribusjonen til ordformer er veldig skjev: noen få ordformer brukes ofte, og resten brukes sjelden eller (nesten) aldri (jf. Zipfs lov som gjelder for ordformer). I foredraget vårt stiller vi flere spørsmål om hvordan vi kan modellere rik morfologi med utgangspunkt i kognitiv lingvistik:

- Hva slags modell kan vi foreslå for tilegnelse og bruk av rik morfologi?
- Hvordan kan talere av språk med rik morfologi klare å forstå og produsere ordformer de aldri har hørt eller sett før (jf. “Paradigm Cell Filling Problem”, Ackerman et al. 2009)?
- Hvordan kan de som lærer slike språk, tilegne seg en slik evne til å forstå og produsere sjeldne ordformer?

Vi foreslår at det er best å modellere rik morfologi som et flerdimensjonalt rom hvor dimensjonene defineres av relevante grammatiske kategorier. Forskjellige delområder i rommet er dekket av forskjellige ord og deknningen overlapper slik at hele rommet er dekket, men noen delområder har bedre dekning enn andre. For eksempel hvis vi tar russiske substantiver, er de relevante kategoriene kasus og numerus. Fordelingen av kasus og numerus varierer fra ord til ord. Noen ord forekommer ofte i nominativ singularis, andre i genitiv pluralis, andre i dativ singularis, men veldig få i dativ pluralis. Til sammen dekker russiske substantiver hele rommet “kasus v. numerus”, men deknningen er ikke den samme på alle steder.

Vi foreslår i tillegg et verktøy for dem som lærer russisk som andrespråk som er basert på denne modellen, The SMARTool for Russian: <https://smartool.github.io/smartool-rus-eng/>. Og andre SMARTools er under utvikling!

Referanser

Ackerman, Farrell, James P. Blevins & Robert Malouf. 2009. Parts and wholes: Patterns of relatedness in complex morphological systems and why they matter. In James P. Blevins and Juliette Blevins (eds.), *Analogy in Grammar: Form and Acquisition*, 54–82. Oxford: Oxford University Press.

År etter år og skritt for skritt: ei samanlikning av to norske NPN-konstruksjonar

Torodd Kinn
Universitetet i Bergen

NPN-konstruksjonar som dei i tittelen, eller som *kasse på kasse, skulder ved skulder, mann mot mann, vegg i vegg ...*, har blitt diskuterte ein del i den språkvitskaplege litteraturen sidan Ray Jackendoff sin artikkel i *Language* i 2008, «‘Construction after construction’ and its theoretical challenges».

Ein NPN-konstruksjon består av to identiske teljelege substantiv i ubestemt eintal med ein preposisjon mellom seg. (I kasusspråk kan substantiva ha ulike kasus.) For at noko her skal reknast som ein NPN-konstruksjon, må det dessutan vere éin syntaktisk konstituent, og preposisjonen må ta dei to substantiva som sine argument (primær- og sekundærdeltakar). NPN-konstruksjonar har oftast adverbiale funksjonar, men uttrykk med visse preposisjonar kan òg ha nominale funksjonar.

Av Jackendoff blir NPN-konstruksjonane omtalte som «syntaktiske nøtter», eit omgrep introdusert av Peter Culicover med referanse til konvensjonaliserte syntaktiske strukturar som ikkje følgjer vanlege frasestrukturreglar. I førebels upublisert arbeid er det argumentert for at NPN-konstruksjonar er langt mindre idiosynkratiske enn det Jackendoff hevdar. Det aspektet ved konstruksjonane skal likevel få ligge i dette innlegget.

I staden vil eg ta opp til diskusjon kva som er forskjellen mellom norske NPN-konstruksjonar med høvesvis *etter* og *for*, som dei i tittelen. For å kaste lys over dette utfører eg ei undersøking i Leksikografisk bokmålskorpus (om lag 100 millionar ord). I korpuset er det over 14 000 NPN-sekvensar, men ein god del tilfredsstillar ikkje kriteria ovanfor til NPN-konstruksjonar. Dei mest eksemplarfrekvente NPN-konstruksjonane er nettopp dei med *etter* og *for*, med høvesvis knapt 2500 og knapt 1800 korpusdøme. Døma er fordelte på vel 500 typar med *etter* og knapt 300 typar med *for*.

Stort sett er det klare semantiske forskjellar mellom NPN-konstruksjonar med ulike preposisjonar, men akkurat kva som er forskjellen mellom *N etter N* og *N for N*, er mindre opplagt. I innlegget mitt vil eg studere tilhøvet mellom dei ved å sjå på korleis dei fungerer syntaktisk i overordna konstruksjonar, og på slags kva substantiv som typisk opptrer saman med høvesvis *etter* og *for*. Med omsyn til det siste vil eg bruke kollostruksjonsanalyse.

Politiet er sikker/sikkert/sikre?

Tore Nasset¹ og Hans-Olav Enger²

¹UiT Norges arktiske universitet, ²Universitetet i Oslo

Kongruens ved predikativer i skandinavisk kan by på utfordringer. Vi tar opp flere relaterte spørsmål. Det første er eksemplifisert i overskrifta: Om subjektet betegner et kollektiv og samtidig er nøytrum, hvilken form får da adjektivet? I norsk er det *a priori* tre muligheter for et adjektiv som *sikker*, slik overskrifta viser:

- 1) Politiet er sikker
- 2) Politiet er sikkert
- 3) Politiet er sikre

Vi skal ikke bare ta opp kollektiver som er nøytrere, men også på kollektiver som er av felleskjønn. Her er det *a priori* også tre muligheter i norsk, sjøl om den tredje er marginal:

- 4) Familien er trygg
- 5) Familien er trygge
- 6) Familien er trygt

Vi fokuserer på norsk, men vi skal også trekke inn innsikter fra typologi og fra litteraturen om svensk. I svensk er det nemlig skrevet litt mer om emnet; kanskje delvis fordi svensk har flere adjektiver der nøytrumsforma er ulik felleskjønnsforma (jf. *ett härligt svenskt öl* mot *et herlig, norsk øl*, for eksempel).

Et annet spørsmål vi ønsker å se nærmere på, er valget av pronomen. Viser språkbrukerne til *politiet* som *det* eller som *de*, til *familien* som *den* eller *de*? Er det noen kobling til alternativene i 1–6 ovafor?

- 7) Politiet.... Det
- 8) Politiet De
- 9) Familien ... Den
- 10) Familien ... De

Målet vårt er ikke «bare» å finne ut hva som er mulig, men også hva som faktisk forekommer, empirisk, i slike konstruksjoner. Hypotesene våre er blant annet at personbetegnende kollektiver som subjekt 'utløser' flertall oftere enn andre kollektiver, at betegnelser på institusjoner utløser flertall oftere enn navn på dyreflokker, at nøytrumsord vil utløse mer flertall enn felleskjønnsord, at lengre avstand gir mer flertall, at bestemt form gir mer flertall, at adjektiver som har individuerbar semantikk, oftere forekommer i flertall, og at adjektiver som har agentiv semantikk, oftere forekommer i flertall. Vi antar også at det vil vise seg å være ei kobling mellom predikativene og pronomenene.

Formålet med forskningen vår er i stor grad empirisk, men foredraget vil kanskje særlig presentere utgangspunktene våre, så det blir nødvendigvis en del teori. Foredraget presenterer forskning som er i høyeste grad utfullført, men vi håper at nettopp det kan åpne for innspill og kommentarer.

Metonymien si rolle i vitskapsspråk

Helga Mannsåker
Universitetet i Bergen

Bruk av biletleg språk i vitskapelege samanhengar er etter kvart blitt mykje drøfta. Det vert hevda av stadig fleire at metafor er ein sentral mekanisme for å oppnå og formidla kunnskap (Semino 2008), og at metafor derfor er eit uunnverleg hjelpemiddel i vitskapleg tenking og språk (Boyd 1979, Leary 1990, Herrmann & Sardinha 2015, Faber & Rodríguez 2012). Metonymien si rolle i vitskapsspråk er derimot relativt lite omtalt og utforska, og ifølgje Sánchez et al. (2012: 34) er metonymi stort sett blitt ignorert til fordel for metafor i denne samanhengen.

I dette innlegget drøftar eg ulike funksjonar metonymi kan ha i vitskapleg tanke og språk, både åleine og saman med metafor. Mellom anna har vitskapelege termar ofte metonymisk opphav. Vidare kan adjektiv avleidde av fagtermar danna såkalla metonymiske kompresjonar (Fauconnier 2008) i samspel med grammatiske metaforar (Halliday & Matthiessen 2004). I tillegg til å bidra til namngjeving og språkleg økonomisering ser det i somme tilfelle ut som om bruk av metonymi òg kan bidra til å gjera det moglege å omtala lite kjende/forståtte fenomen på ein måte som omgår eller kamuflerer «dei kvite flekkane på kartet».

I vitskapsgreiner som dreier seg om menneske og menneskelege fenomen, kan aktuelle fagtermar og orddanningar av desse nyttast metonymisk til å referera til personar med ein gjeven diagnose, ei gjeven åtferd eller ein gjeven eigenskap. Denne typen konstruksjonar vert ofte trekt fram som døme på stigmatiserande og uønskt språkbruk (Hjelmesæth 2015, Granello & Gibbs 2016). Alternativt kan metonymi kombinerast med grammatiske metaforar for å omtala sjukdommar o.l. utan å måtta referera til menneske i det heile.

I føredraget mitt vil eg i hovudsak bruka døme frå det medisinske fagområdet.

Referansar

- Boyd, R. (1979). Metaphor and theory change - What is 'metaphor' a metaphor for? In A. Ortony (Ed.), *Metaphor and thought* (pp. 356-408). Cambridge: Cambridge University Press.
- Faber, P., & Rodríguez, C.I.L. (2012). Terminology and specialized language. In P. Faber Benítez (Ed.), *A Cognitive linguistics view of terminology and specialized language* (pp. 9-32). Berlin: de Gruyter Mouton.
- Fauconnier, G. (2008). How Compression Gives Rise to Metaphor and Metonymy *Video recorded at the Inamori Center for Ethics and Excellence on the Campus of Case Western Reserve University in Cleveland, Ohio.* <http://www.neurohumanitiestudies.eu/how-compression-gives-rise-to-metaphor-and-metonymy/>.
- Granello, D.H., & Gibbs, T.A. (2016). The Power of Language and Labels: “The Mentally Ill” Versus “People With Mental Illnesses”. *Journal of Counseling & Development*, 94(1), 31-40. doi:10.1002/jcad.12059
- Halliday, M.A.K., & Matthiessen, C.M.I.M. (2004). *An introduction to functional grammar*. London: Arnold.
- Herrmann, J.B., & Sardinha, T.B. (Eds.). (2015). *Metaphor in Specialist Discourse*. Amsterdam: John Benjamins.

- Hjelmesæth, J. (2015). Overvektig eller fet - du er ikke din lidelse. *Tidsskr Nor Legeforen*. doi:10.4045/tidsskr.15.0543
- Leary, D.E. (1990). *Metaphors in the history of psychology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Maribel Tercedor Sánchez, C.I.L.R., Carlos Márquez Linares, Pamela Faber. (2012). Metaphor and metonymy in specialized language. In P. Faber (Ed.), *A cognitive linguistics view of terminology and specialized language* (pp. 33-72). Berlin: De Gruyter Mouton.
- Semino, E. (2008). *Metaphor in discourse*. Cambridge: Cambridge University Press.

Det russiske konstruktikonet: Hvordan vi bygger en database med syntaktiske konstruksjoner

Anna Endresen, Laura A. Janda og Tore Nessel
UiT Norges arktiske universitet

Et konstruktikon er et stort strukturert inventar av grundig beskrevete og illustrerte konstruksjoner (Lyngfelt et al. 2018). Slike allment tilgjengelige digitale databaser er viktige ressurser for både språkforskere og andrespråkstudenter, men foreløpig bygges det konstruktikon for et svært lite antall språk, inkludert svensk, tysk, spansk, brasiliansk portugisisk, koreansk, japansk og russisk.

Vår forståelse av hvordan nettverk av konstruksjoner fungerer, avhenger i stor grad av mengden av allment tilgjengelige data. Det er nå på tide å bygge sammenlignbare konstruktikon-ressurser for flere språk. Her i Norge bør man i første rekke bygge et konstruktikon for norsk.

I foredraget rapporterer vi om et stort gruppeprosjekt som ble gjennomført i løpet av fire år (2016-2020). Det russiske konstruktikonet (Janda et al. 2018; tilgjengelig [på http://russian-constructicon.herokuapp.com/](http://russian-constructicon.herokuapp.com/)) inneholder en søkbar elektronisk database med syntaktiske konstruksjoner, detaljerte beskrivelser av deres betydninger og eksempler fra Det russiske nasjonalkorpuset (www.ruscorpora.ru). Etter å ha utvidet databasen fra 600 til over 1600 konstruksjoner i løpet av det siste året, jobber vi for tiden med å ferdigstille beskrivelser av konstruksjonsegenskaper, analysere konstruksjonsstruktur, oversette innholdet av databasen til engelsk og norsk og modellere forholdet mellom konstruksjoner i konstruksjonsfamilier og større grupper.

Vi foreslår en metodikk for hvordan man kan utvide en slik database gjennom å jobbe med familier av konstruksjoner, etter mønster av Goldberg (2006) og hennes analyse av den engelske Subject Auxiliary Inversion-konstruksjonsfamilien. Vi klassifiserer de russiske konstruksjonene vi har samlet, etter deres semantiske og syntaktiske egenskaper og identifiserer konstruksjonsfamilier som mangler noen av sine medlemmer. Denne metodikken fungerer godt i å gjøre den opprinnelige listen av ikke-relaterte enheter til et strukturert nettverk av konstruksjoner.

Referanser

- Goldberg, Adele E. 2006. *Constructions at Work: The Nature of Generalizations in Language*. Oxford: Oxford University Press.
- Janda, Laura A., Olga Lyashevskaya, Tore Nessel, co-author & Francis M. Tyers. 2018. A constructicon for Russian: Filling in the Gaps. In Benjamin Lyngfelt, Lars Borin, Kyoko Ohara & Tiago Timponi Torrent (eds.), *Constructicography: Constructicon development across languages*, 165–181. Amsterdam: John Benjamins.
- Lyngfelt, Benjamin, Lars Borin, Kyoko Ohara & Tiago Timponi Torrent (eds.). 2018. *Constructicography: Constructicon development across languages*. Amsterdam: John Benjamins.

Sound symbolic potential of Russian aural-motor imitatives: evidence from eye-tracking

Oksana Kanerva^{1,2}, Tuomo Häikiö¹

¹Department of Psychology, University of Turku, Finland

²Faculty of Arts, University of Helsinki, Finland

This study explores semantic recognition of Russian aural-motor imitatives, words that depict sounds and index action connected to these sounds, by naïve listeners, namely native Finnish speakers with no knowledge of Russian language. Two types of research methods were used to test form-meaning correspondences. In Experiment 1, elicitation test was employed to check if it was possible for naïve listeners to generate correct associations as for the source of sound depicted by the stimulus words. Cluster analysis suggested the presence of Facilitating, Counteracting, Mixed, and Undefined cues linked to sound symbolism that were involved in connecting the words with their referents. In Experiment 2, eye-tracking experiment using visual world paradigm was employed to closely examine the process of mapping the stimulus words to the correct semantic domain. Participants looked at the experimental display containing the target picture, visual and semantic competitors to the target and an unrelated control distractor while they heard the target word. It was shown that the participants recognized the target pictures above the chance level for all four clusters established in Experiment 1. However, the recognition rate was higher for the Facilitating and Mixed clusters. In conclusion, the results suggest that naïve listeners can elicit and recognize correct semantics of unknown aural-motor imitatives.

Keywords: sound symbolism, imitative, onomatopoeia, elicitation test, visual world paradigm

References

- Allopenna, P. D., Magnuson, J. S., & Tanenhaus, M. K. (1998). Tracking the time course of spoken word recognition using eye movements: Evidence for continuous mapping models. *Journal of Memory and Language*, 38(4), 419–439. <https://doi.org/10.1006/jmla.1997.2558>
- Durso, F. T., & Shore, W. J. (1991). Partial knowledge of word meanings. *Journal of Experimental Psychology:General*, 120(2), 190–202. <https://doi.org/10.1037/0096-3445.120.2.190>
- Hinton, L., Ohala, J. J., & Nichols, J. (1994). *Sound symbolism*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Imai, M., & Kita, S. (2014). The sound symbolism bootstrapping hypothesis for language acquisition and language evolution. *Philosophical Transactions. Biological Sciences*, 369(1651), 20130298–20130298. <https://doi.org/10.1098/rstb.2013.0298>
- Laing, C.E. (2017). A perceptual advantage for onomatopoeia in early word learning: Evidence from eye-tracking. *Journal of Experimental Child Psychology*, 161, 32-45. <https://doi.org/10.1016/j.jecp.2017.03.017>
- Nygaard, L. C., Cook, A. E., & Namy, L. L. (2009). Sound to meaning correspondences facilitate word learning. *Cognition*, 112(1), 181–186. <https://doi.org/10.1016/j.cognition.2009.04.001>
- Oswalt, R. L. (1994). “Inanimate imitatives in English”. In L. Hinton, J. Nichols, & J. J. Ohala (Eds.), *Sound symbolism*, pp. 293-308. New York: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511751806.020>
- R Core Team (2020). *R: A language and environment for statistical computing*. R Foundation for Statistical Computing, Vienna, Austria. <https://www.R-project.org/>

Multimodal analyse av spatiale beskrivelser i norsk tegnspråk

Torill Ringsø

Institutt for språk og litteratur, seksjon for tegnspråk og tolking
Norges teknisk- naturvitenskapelige universitet – NTNU

Beskrivelser av spatiale omgivelser i tegnede språk innebærer gjerne å etablere og opprettholde et visuelt perspektiv, eller et ståsted, overfor samtalepartnern. I tidligere forskning, hovedsaklig på tegnspråklige narrativer, bruker flere McNeill's (1992) kategorier *character-* og *observer viewpoint perspective*, altså innenfra- og utenfraperspektiv, og kobler dem mot henholdsvis tegn som avbilder håndtering og tegn som avbilder entiteter (Perniss, 2007a; 2007b; Engberg- Pedersen, 2016). Perniss (2007b), derimot, understreker at man sannsynligvis ikke vil se en like tydelig kobling mellom bestemte typer avbildende tegn og perspektiver hvis man analyserer naturlige samtaler. Vi vet også at tegnspråklige, i tillegg til manuelle tegn, bruker andre semiotiske ressurser, som blikk, hodenikk og kroppsbevegelser når de gir uttrykk for perspektiv (Perniss, 2007b), som også kan benevnes som ståsted. Dette illustrerer at tegnede språk, som talte språk, er iboende multimodale og derfor må studeres som det, helst i direkte kommunikasjon (2018 p. 1).

I dette innlegget vil jeg presentere multimodale analyser av samtaler om spatiale fenomen, på norsk tegnspråk. Analysene vil vise hvordan tegnspråklige bruker avbildende tegn *sammen* med andre semiotiske ressurser når de etablerer og opprettholder ståsted i spatiale beskrivelser, altså om tegneren beskriver de spatiale omgivelsene som om det står i de spatiale omgivelser som beskrives, eller om de betrakter dem utenfra.

Samtaler på norsk tegnspråk om spatiale fenomen, som reiseruter, veibeskrivelser og beskrivelser av hus er annotert i ELAN¹ (Crasborn & Sloetjes, 2008). Annotasjoner av blant annet leksikalske tegn, avbildende tegn, peking og ståsted/perspektiv ble gjort innledningsvis, og de multimodale analysene er basert på disse annotasjonene.

Multimodale analyser gir muligheter for å belyse alle de semiotiske ressursene som er involvert når tegnere konseptualiserer innenfra- og utenfraperspektiv. De får også frem at også at beskrivelsene er komplekse, samtidig som de er effektive og koherente. For eksempel ser man at tegnspråklige kombinerer avbildende tegn, blikkretning og plassering av tegn i ulike høyder for å konseptualisere et gitt ståsted som kan oppfattes av samtalepartnern. Et konkret eksempel er at det kan se ut som at man plasserer tegn litt lavt i tegnrommet foran kroppen når man beskriver rom utenfra, mens tegn gjerne plasseres høyere i tegnrommet i foran og rundt torso når man beskriver innenfra. Dette kombineres også med blikkbruk og kroppsposisjon på ulike måter.

Referanser

- Crasborn, O., Sloetjes, H. (2008). Enhanced ELAN functionality for sign language corpora. In: Proceedings of LREC 2008, Sixth International Conference on Language Resources and Evaluation.
- Engberg-Pedersen, E. (2015). " Perspective in signed discourse: The privileged status of the signer's locus and gaze." *Open Linguistics* 1(1): 411-431.

¹ <https://archive.mpi.nl/tla/elan>

- McNeill, D. (1992). Hand and mind: What gestures reveal about thought, University of Chicago press.
- Perniss, P. M. (2007a). "Achieving Spatial Coherence in German Sign Language Narratives: The Use of Classifiers and Perspective." Lingua: International Review of General Linguistics **117**(7): 1315-1338.
- Perniss, P. M. (2007b). Locative functions of simultaneous perspective constructions in German Sign Language narratives. Simultaneity in Signed Languages. Form and function. M. Vermeerbergen, L. Leeson and O. Crasborn. Amsterdam, Johns Benjamins Publishin company. **281**: 27.

Hvordan oversette norske deverbale sammensetninger til russisk?

Tore Nessel
UiT Norges Arktiske Universitet

Nessel (2018a–b) har undersøkt russiske konstruksjoner som svarer til norske sammensetninger. Dette foredraget er en oppfølger der jeg ser nærmere på en særlig problematisk gruppe sammensetninger, nemlig de der overleddet er avledet fra et verb (f.eks. *papirproduksjon*, der *produksjon* er avledet fra *produsere*). Fire russiske konstruksjoner er særlig aktuelle:

- (1) a. Genitiv: *papirproduksjon–proizvodstvo bumagi*
- b. Adjektiv: *papirproduksjon–bumaznoe proizvodstvo*
- c. Sammensetning: *jordeier–zemlevladelec*
- d. Preposisjon: *middagsinvitasjon–priglasenie na uzin*

Mezhevich (2002) har undersøkt russiske ekvivalenter til engelske sammensetninger der underleddet er et internt argument, dvs. svarer til verbets objekt (jf. *papirproduksjon*, der *papir* er objektet til verbet: *produsere papir*). Mezhevich (2002) hevder at genitivkonstruksjonen er den normale russiske motsvarigheten til slike sammen–setninger, riktignok uten å ha gjennomført empiriske undersøkelser av korpusdata.

I foredraget viser jeg at empirisk test av et omfattende materiale fra det parallelle RuN-korpuset gir betinget støtte til Mezhevich, men peker samtidig på at adjektiv- og særlig sammensetningskonstruksjonen er seriøse konkurrenter. Med utgangspunkt i Langackers (2008) rammeverk formulerer jeg en rekke generaliseringer om bruken av adjektiv og sammensetning i russisk, og foreslår til slutt at valg av russisk konstruksjon avhenger av den syntaktiske relasjonen mellom overledd og underledd i de norske sammensetningene. Jo tettere relasjonen er, jo større er sjansene for å få genitiv på russisk, mens adjektivkonstruksjonen helst brukes når relasjonen er minst tett.

Referanser

- Langacker, Ronald W. 2008. *Cognitive Grammar*. Oxford: Oxford University Press.
- Mezhevich, Ilana. 2002. “English Compounds and Russian Relational Adjectives.” In *Proceedings of the North West Linguistics Conference 2002*, edited by Geoffrey S. Morrison and Les Zsoldos, 95–114. Vancouver: Simon Fraser University.
- Nessel, Tore. 2018a. “How to Translate Compounds into Russian?” *Scando-Slavica* 64.2: 242–263.
- Nessel, Tore. 2018b. “When a single word is enough: Norwegian compounds and their Russian counterparts.” *Slovo* 59: 61–72.

Hva kan ordletingsstrategiene til flerspråklige personer med demens fortelle oss om deres mentale leksikon?

Pernille Hansen¹, Anne Marie Landmark², Hanne Gram Simonsen² og Jan Svennevig²

¹Høgskolen i Innlandet, ²Universitetet i Oslo

I kognitiv lingvistikk antar vi at vi lagrer ord i et rikt mentalt leksikon. Vi kan anta at vi finner ord i leksikon gjennom spredningsaktivering (Dell 1986), som vil si at vi bruker både fonologiske og semantiske forbindelseslinjer parallelt i jakta etter ord som passer med det vi ønsker å formidle. Det kan være vanskelig om ordet vi er ute etter har lav frekvens (Bybee 2010), særlig om det har semantiske og/eller fonologiske naboer med høy frekvens. Vi kan også forvente forskjeller mellom ordklasser: Mens substantiv, som prototypisk er objekter, kan konseptualiseres alene, er verb prototypisk hendelser, som ikke kan konseptualiseres alene (Langacker 2008). Dermed burde substantiv være lettere å hente fram fra leksikon enn verb.

I denne studien undersøker vi ordfinningsvansker på norsk hos sju flerspråklige personer med demens. Vi kan anta at de vil ha slike vansker, for dette er et av de tidligste språklige symptomene på demens (Costa mfl. 2012), og leksikalsk prosessering går saktere hos flerspråklige (Bialystok, Craik og Luk 2008). Vi kombinerer et bruksbasert rammeverk med en samtaleanalytisk tilnærming for å se på hvordan personene med demens og samtalepartnerne deres forholder seg til vanskene. Med fokus på ordletingssekvenser spør vi: Hvilke av ordletingsstrategiene deres kan knyttes til et bruksbasert syn på vårt mentale leksikon, eller kan ses på som en ressurs for å trigge ordaktivering?

Analyser viser at deltakerne primært ser ut til å lete via semantiske forbindelseslinjer. Verb ser ut til å være vanskeligere å få tilgang til enn substantiv, og flere av deltakerne henter i stedet fram bleke verb eller semantisk relaterte substantiv. De ser ut til å ta i bruk andre språk og ikoniske gester som ressurser for å hjelpe seg selv å aktivere det riktige norske ordet. I presentasjonen vil vi diskutere hvordan funnene våre passer med kognitiv teori og spredningsaktiveringsmodellen.

Aspekt i sekvens

Svetlana Sokolova¹ og Aleksandrs Berdicevskis²

¹UiT Norges arktiske universitet, ²Göteborgs universitet

Det å velge et perfektivt eller et imperfektivt verb presenterer en utfordring for ikke-morsmålsbrukere av russisk. Praktiske grammatikker viser forskjellige leksikalske “triggere” som indikerer at bare ett aspekt er tilgjengelig (f.eks. *uže* ‘allerede’ knyttes til perfektiv aspekt (PF), mens *vsegda* ‘alltid’ – til imperfektiv aspekt (IPF)). Selv om leksikalske triggere forutsier aspekt med ganske god pålitelighet (96%), vises de i tilknytning til bare 2% av verbene i korpusspråkprøver (Reynolds 2016). Siden det klart er behov for tilleggsfaktorer, undersøker vi forholdet mellom aspekt og setningskompleksitet (f.eks. antall verb og subjekter og tilstedeværelsen eller fraværet av koordinerende konjunksjoner), og antar at denne kontekstfaktoren er med på å forutsi aspektvalget.

Vi tester denne hypotesen gjennom to kvantitative studier av russiske fortidssekvenser: en studie med liten avstand mellom verbene, kjørt på det utvetydige moderne underkorpuset til Det russiske nasjonale korpus (210 kontekster), og en studie av alle tidligere fortidssekvenser hentet fra Det syntaktiske korpus av russisk (SynTagRus) (4029 kontekster). Basert på observasjonen gjort av Stunová (1993) antas det at IPF-er svært sjelden vises i russiske narrative sekvenser. I motsetning til tidligere analyser som er begrenset til spesifikke sekvenser som inneholder IPF-er (Zorichina-Nilsson 2014), er målet med denne studien å oppdage de grunnleggende mønstrene som ligger til grunn for fordelingen av aspektformer i russiske koordinerte setninger.

I den første studien annoterte vi manuelt kontekstene for: antall verb og aspekt, konjunksjoner og antall subjekter. Forutsigelsene var at IPF-er ville være svært sjeldne og heller ville fremstå i sekvenser med to verb (siden disse sannsynligvis ofte uttrykker samtidighet, jf. Xrakovskij 2009). Resultatene viser at IPF-er i russiske narrative sekvenser er ganske sjeldne (24 av 210 setninger), men det er mer sannsynlig at de vises i lengre sekvenser. I sekvensene med to verb, når IPF er til stede, er det det siste verbet i sekvensen, som bærer de semantiske merkelappene 'eksistens', 'plassering' eller 'oppfatning' (*Zdes 'i rodilsja-PF, zdes' prožival-IPF Arkadij Lukjanovič*). For sekvenser med tre verb står IPF-er som vises vanligvis først og introduserer en kontrast (*Šel-IPF på po ulice <...>, upal-PF i umer-PF*), mens i lengre sekvenser er ikke posisjonen til IPF spesifisert. De sistnevnte sekvensene oppregner vanligvis handlinger som skjedde over lang tid. Dermed antyder denne studien at det er et samspill mellom fordelingen av verb i koordinerte setninger og setningsbetydning.

Den andre studien vil teste de oppnådde resultatene på sekvenser med større intervall mellom verb. Fra et kognitivt perspektiv tillater de to studiene oss å undersøke hvilke koordinerte sekvenser representerer uavhengige konstruksjoner og hvordan avstanden mellom elementene (verb og subjekter) påvirker aspektvalget.

Referanser

- Reynolds, Robert. J. 2016. *Russian natural language processing for computer-assisted language learning*. PhD diss., UiT.
- Stunová, Anna A. 1993. *A contrastive study of Russian and Czech aspect: Invariance vs. discourse*. Amsterdam.
- Xrakovskij, Viktor S. 2009. Taksis: semantika, sintaksis, tipologija. In *Tipologija taksisnyx konstrukcij*, edited by Viktor. S. Xrakovskij, 11-113. Moskva: Znak.

Zorichina-Nilsson, Nadežda. 2014. "Nesoversennyj vid i sukcessivnost'. K voprosu o netrivial'nyx kontekstax v russkom jazyke v plane prošlogo." *Scando-Slavica* 60 (2): 172-188.

Setningsforståelse hos personer med Alzheimers sykdom og primær progressiv afasi

Ekaterina Kuzmina¹ og Ingeborg Ribu²

¹Unacast, ²Universitetet i Oslo

Personer med ulike former for demens kan oppleve vansker med setningsforståelse, til tross for at forståelsen av de enkelte orda er intakt. Vi undersøkte forståelse av ulike setningstyper hos personer med og uten Alzheimers sykdom (AD) og/eller primær progressiv afasi (PPA), for å se hvordan språkvansker og kognitive vansker som følge av sykdommen påvirker forståelse av komplekse setninger. Vi målte både offline og online bedømmelse av ulike setningstyper; aktive setninger, subjektsfokuserte og objekt-fokuserte relativsetninger. Deltakerne skulle koble et bilde med en setning, samtidig som vi filmet øyebevegelsene deres ved hjelp av en eye tracker. I bedømmelsesoppgaven er det kun forskjell mellom deltakere med og uten demens i timing; personer med AD og PPA er treigere enn nevrologisk friske personer. I online-målene (eye tracking), og online ser vi forskjeller både i timing og svarstrategier. Klassiske teorier for setningsprosessering som baserer seg på flytting (f.eks. The Derived order processing hypothesis; Bastiaanse & van Zonneveld, 2006) klarer ikke å gjøre rede for disse forskjellene. Vi foreslår at forskjellene i svarmønstre kan sees i lys av alternative teorier der talere benytter seg av sannsynlighetsinformasjon i talesignalet (f.eks. frekvens i ulike strukturer), og at visse konstruksjoner kan være helt eller delvis leksikalisert og derfor også selektiv svekket som følge av språkvansker (MacDonald & Seidenberg, 2006, Zimmerer, Dabrowska, Romanowski, Blank & Varley, 2014).

Referanser

- Bastiaanse, R. & van Zonneveld, R. (2006): Comprehension of passives in Broca's aphasia. *Brain and language*, 96(2), 135-142
- MacDonald, M. C. & Seidenberg, M. S. (2006). Constraint satisfaction accounts of lexical and sentence comprehension. In M. J. Traxler & M. A. Gernsbacker (Eds.), *Handbook of psycholinguistics* 8pp.581-611). Academic Press
- Zimmerer, V. C., Dabrowska, E., Romanowski, C. A. J., Blank, C., & Varley, R. A. (2014) Preservation of passive constructions in a patient with primary progressive aphasia. *Cortex*, 50, 7-18

Når fremtid ikke er fremtid: bruksbasert analyse av russiske futurum-konstruksjoner

Daria Kosheleva
UiT Norges arktiske universitet

Russisk språk har to standard måter å uttrykke futurum på: den ikke-fortid konjugerte verbformen av et perfektivt verb og den perifrastiske imperfektive formen som består av hjelpeverbet byt' 'være' og en infinitiv av et imperfektivt verb. Ifølge data fra Det russiske nasjonale korpus (RNK), atteres Perfektiv futurum minst 10 ganger mer enn Imperfektiv futurum. En korpus-basert grammatikk av russisk gir en detaljert beskrivelse av forskjellige typer av ikke-fremtidig bruk av futurum (en ordre, et forbud, en instruksjon, en mulighet osv.) illustrert ved analyse av 100 eksempler fra korpuset (Stojnova 2016).

Forskningen min er basert på to datasett med 1000 eksempler hver fra RNK. Den viser at russisk perfektivt futurum ikke betyr «fremtid» eller «bare fremtid» i omtrent halvparten av tilfellene. Russisk imperfektivt futurum har en ikke-fremtid betydning i en fjerdedel av tilfellene. Disse ikke-fremtid betydningene kan sees på som «gnomiske» konstruksjoner, «stabile scenarier» (eksempel 1), «performativer», «direktiver» og «hypotetiske» (et futurum form brukes i stedet for standard grammatiske former for begge disse kategorier) osv.

- (1) Nektar iz nee **ne voz'meš**,— prodolžala staraja Pčela.
“Du **kan ikke ta nektar fra den**,” fortsatte den gamle Bien.’
[Viktor Kologriv. Medovyj lug // «Murzilka», 2002]

Ikke-fremtid bruk av imperfektivt futurum har fått mindre oppmerksomhet i tidligere forskning. Imidlertid ser det ut til at kategoriene av betydninger overlapper hverandre for perfektivt og imperfektivt futurum. Eksempel 2 viser en gnomisk bruk av et imperfektivt futurum.

- (2) — A kak vy pitaetes’? — Sobaka ne **budet est'** togo, čem ja pitajus'. Platjat suščie groši. Deneg počti net.
“Og hva spiser du? — En hund **vil ikke spise** det jeg spiser. De betale øre. Nesten ingen penger.” [Sergej Dovlatov. Inaja žizn' (1984)]

I denne presentasjonen fokuserer vi på kontekstene som gjør de ikke-fremtid konstruksjonene av både perfekte og imperfektive verb mulig på russisk. Dataen oppnådd fra RNK bidrar til diskusjonen om det er aspekt eller tempus som motiverer utvidelsen av russisk futurum til ikke-fremtid.

Referanser

Stojnova N. M. Nefutural'nye upotreblenija form budushhego vremeni. Materialy dlja proekta korpusnogo opisanija russkoj grammatiki. (<http://rusgram.ru>). Na pravah rukopisi. M. 2016.

Sammenhengen mellom ordforråd og grammatikk i kartleggingsresultater

Pernille Hansen¹ og Elisabeth Holm²

¹Høgskolen i Innlandet, ²OsloMet

Innenfor bruksbasert grammatikk er det ikke noe prinsipielt skille mellom ordforråd og grammatikk: Både ord og større blokker lagres som eksemplarer i et rikt mentalt leksikon basert på likheter i form og betydning, og instansene danner grunnlag for abstraksjoner på ulike nivåer (Bybee 2010). Dermed vil vi forvente at barns leksikalske og grammatiske utvikling går hånd i hånd, ved at barn abstraherer grammatiske mønstre fra leksikon. Spørsmålet om sammenhengen mellom ordforråd og grammatikk var utgangspunktet for Bates og Goodman (1997, 1999), som slo fast at for engelske barn i alderen 16–30 måneder, henger leksikalsk og grammatisk utvikling tett sammen.

Denne sammenhengen er også blitt påvist innenfor flere andre språk (Caselli et al. 1999, Devescovi et al. 2004), men så langt ikke for norsk. Lite er kjent om hvor lenge ordforråd og grammatikk henger så tett sammen, men det er lite sannsynlig at det varer livet ut: Vi må kunne anta at vi når et punkt der antallet nye grammatiske abstraksjoner på førstespråket flater ut, mens ordforrådet vokser gjennom hele livet. I denne presentasjonen ser vi etter korrelasjon mellom ordforråd og grammatisk utvikling hos norske barn mellom 1;4 og 4;0, målt med ulike kartleggingsverktøy.

I arbeidet med denne presentasjonen har vi brukt kartleggingsdata samla inn i forbindelse med ulike undersøkelser. Datamaterialet består av tverrsnittsdata fra til sammen 4315 barn. For 4281 av disse barna (1;4–3;0 år) har vi data om ordforråd og grammatikk fra den norske tilpasninga av foreldrerapporteringsverktøyet MacArthur-Bates Communicative Development Inventories II (CDI II). Dette er den norske versjonen av det samme verktøyet som Bates og Goodman (1997, 1999) baserte seg på, og vi repliserer her deres analyser. For å undersøke sammenhengen mellom ordforråd og grammatikk oppover i alder, analyserer vi data fra 101 barn kartlagt med CDI III, et nytt foreldrerapporteringskjema basert på de samme prinsippene som CDI II, laga for å kunne brukes opp til 4 år. For de eldste av disse barna analyserer vi også testresultater fra to bildebaserte verktøy, den norske versjonen av Cross-Linguistic Lexical Tasks (Simonsen og Hansen 2012) og en kortversjon av Preteritumstesten (Ragnarsdóttir, Simonsen og Plunkett 1999).

Foreløpige analyser viser i det store og hele et klart samsvar med Bates og Goodmans resultater for barn mellom 1;4 – 3;0 år. I presentasjonen drøfter vi disse resultatene opp mot resultatene fra de eldre barna, og vi vil diskutere forskjeller mellom de ulike måle metodene.